

THE RISK OF LOSING YOUNG PEOPLE'S CULTURAL IDENTITY IMMUNITY UNDER THE INFLUENCE OF VISUAL CONTENT ON SOCIAL MEDIA: A PHILOSOPHICAL AND AXIOLOGICAL ANALYSIS

Maftunakhon Soliyeva

Teacher, Fergana Specialized School of Arts

Science ID: FAN-0726-0270

Fergana, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: cultural immunity, visual content, social media, axiology, digital generation, national identity, philosophical analysis, value transformation.

Received: 02.08.26

Accepted: 03.08.26

Published: 04.08.26

Abstract: This article examines the impact of visual content on social media on young people's consciousness from the perspectives of social philosophy and axiology. The concept of "cultural immunity" is substantiated as the capacity of society to resist external ideological and value-based influences, while the mechanisms through which algorithmically generated visual streams on social media weaken this immunity are explored. The study employs dialectical, axiological, hermeneutic, and comparative-analytical approaches.

IJTIMOYIY TARMOQLARDAGI VIZUAL KONTENT VA YOSHLARNING MADANIY O'ZIGA XOSLIK IMMUNITETINI YO'QOTISH XAVFI: FALSAFIY-AKSILOGIK TAHLIL

Maftunaxon Soliyeva

Farg'ona ixtisoslashtirilgan san'at maktabi o'qituvchisi

Ilmiy identifikatsiya raqami: FAN-0726-0270

Farg'ona, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: madaniy immunitet, vizual kontent, ijtimoiy tarmoq, aksiologiya, raqamli avlod, milliy o'ziga xoslik, falsafiy tahlil, qadriyatlar transformatsiyasi.

Annotatsiya: Mazkur maqolada ijtimoiy tarmoqlardagi vizual kontentning yoshlar ongiga ta'siri ijtimoiy falsafa va aksiologiya nuqtai nazaridan tahlil qilinadi. "Madaniy immunitet" tushunchasi jamiyatning tashqi mafkuraviy-qadriyatli bosimlarga qarshilik ko'rsatish qobiliyati

sifatida asoslab beriladi, ijtimoiy tarmoqlardagi algoritmik vizual oqimlarning bu immunitetni zaiflashtirish mexanizmlari ochib beriladi. Tadqiqotda dialektik, aksiologik, germeneytik va qiyosiy-tahliliy yondashuvlardan foydalanilgan.

ВИЗУАЛЬНЫЙ КОНТЕНТ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ И РИСК УТРАТЫ КУЛЬТУРНОГО ИММУНИТЕТА МОЛОДЁЖИ: ФИЛОСОФСКО- АКСИОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

Мафтунахон Солиева

Преподаватель Ферганской специализированной школы искусств

Научный идентификационный номер: FAN-0726-0270

Фергана, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: культурный иммунитет, визуальный контент, социальные сети, аксиология, цифровое поколение, национальная идентичность, философский анализ, трансформация ценностей.

Аннотация: В данной статье влияние визуального контента в социальных сетях на сознание молодежи анализируется с позиций социальной философии и аксиологии. Понятие «культурный иммунитет» обосновывается как способность общества противостоять внешнему идеологическому и ценностному воздействию, а также раскрываются механизмы ослабления этого иммунитета под влиянием алгоритмически формируемых потоков визуального контента в социальных сетях. В исследовании использованы диалектический, аксиологический, герменевтический и сравнительно-аналитический методы.

Kirish. Zamonaviy raqamli davrning eng xarakterli xususiyatlaridan biri shundan iboratki, yoshlarning kundalik ongi va dunyoqarashi endilikda oilaviy tarbiya, maktab yoki mahalliy jamoa ta'siridan ko'ra ko'proq ijtimoiy tarmoqlardagi vizual kontent oqimi orqali shakllanmoqda. Instagram, TikTok, YouTube Shorts kabi platformalarda kunlik tarzda iste'mol qilinadigan qisqa video va tasvirlar oddiy ko'ngilochar mahsulot bo'lib qolmasdan, balki chuqur ma'noda qadriyatlar tashuvchisi, xulq-atvor namunasi va estetik ideal manbaiga aylanmoqda. Bu holat ijtimoiy falsafa oldida yangi va dolzarb muammoni — “madaniy immunitet” tushunchasini ilmiy asoslash zaruratini — keltirib chiqaradi. Madaniy immunitet deganda biz shaxsning yoki jamiyatning o'z milliy-ma'naviy qadriyatlar tizimini tashqi, ko'pincha maqsadli ravishda

shakllantirilgan mafkuraviy-estetik ta'sirlardan farqlash va ularga tanqidiy munosabatda bo'lish qobiliyatini tushunamiz.

Mavzuning nazariy-falsafiy asoslarini o'rganishda G'arb ijtimoiy falsafasi vakillarining ishlari muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, Manuel Kastels tarmoq jamiyati nazariyasida shaxsning identikligi endilikda faqat mahalliy jamoa doirasida emas, balki global axborot oqimlari ta'sirida, ko'p qatlamli va ba'zan bir-biriga zid tarzda shakllanishini asoslaydi, bu esa an'anaviy, yaxlit milliy identiklik modelining barqarorligiga jiddiy tahdid tug'diradi [16; 7]. Bu qarash shuni ko'rsatadiki, zamonaviy sharoitda identiklik statik emas, balki doimiy oqim holatidagi hodisaga aylanmoqda, bu esa uni himoya qilish strategiyalarini ham tubdan yangilashni talab qiladi. Birinchidan, bu yoshlar bilan ishlashda yagona, statik "to'g'ri identiklik" modelini singdirishdan ko'ra, tanqidiy fikrlash va tanlov qobiliyatini rivojlantirishga urg'u berish zarurligini anglatadi. Ikkinchidan, bu nazariy pozitsiya davlat madaniy siyosatini faqat taqiqlash yoki cheklash orqali emas, balki muqobil, sifatli milliy kontent ishlab chiqarish orqali amalga oshirish zarurligini asoslaydi. Zigmunt Bauman esa "suyuq zamonaviylik" nazariyasida zamonaviy inson identikligining barqaror, "qattiq" shakllardan farqli ravishda doimiy erish va qayta shakllanish holatida bo'lishini ta'kidlaydi, bu jarayon ayniqsa yoshlar ongida chuqur iz qoldiradi, chunki ular hali barqaror qadriyatlar tizimiga ega bo'lmagan davrda intensiv raqamli ta'sirga duch kelishadi [17; 84]. Bauman fikricha, bunday 'suyuqlik' nafaqat erkinlik, balki chuqur ontologik betartiblik va tashvish manbai hamdir. Bu ikki nazariy pozitsiya — Kastels va Baumanning qarashlari — birgalikda zamonaviy yoshlar identikligining beqarorligini tushunish uchun kuchli metodologik asos yaratadi. Shu bilan birga, ushbu ikki nazariyaning amaliy-falsafiy xulosalari bir-birini to'ldiradi: agar Kastels tarmoqlashgan identiklikning ko'p qatlamli tabiatini tavsiflasa, Bauman uning hissiy-ekzistensial oqibatlarini, ya'ni barqarorlik yo'qolishidan kelib chiquvchi tashvish holatini ochib beradi. Bu, o'z navbatida, madaniy immunitet muammosini nafaqat kognitiv (bilish), balki chuqur emotsional-ekzistensial o'lchovda ham ko'rib chiqish zarurligini ko'rsatadi, zero yoshlarning raqamli makondagi tajribasi faqat axborot qabul qilish emas, balki his-tuyg'ular va o'zlikni anglash jarayoni bilan chambarchas bog'liqdir. Bundan tashqari, bu nazariy sintez shuni ko'rsatadiki, madaniy immunitetni faqat 'mafkuraviy kurash' nuqtai nazaridan emas, balki shaxsning psixologik-ekzistensial farovonligi nuqtai nazaridan ham tahlil qilish lozim, chunki barqaror madaniy o'ziga xoslikka ega bo'lgan shaxs ko'proq ichki ruhiy barqarorlikka ham ega bo'ladi. Shu tariqa, madaniy immunitet muammosi ijtimoiy falsafa, aksiologiya va ijtimoiy psixologiya chorrahasida turuvchi kompleks hodisa sifatida namoyon bo'ladi.

Muammoning yana bir muhim qirasi shundaki, ijtimoiy tarmoqlardagi vizual kontent tasodifiy emas, balki algoritmik tarzda, foydalanuvchi diqqatini maksimal darajada ushlab turishga

yo'naltirilgan tarzda taqdim etiladi. A. Bhandari va S. Bimo o'z tadqiqotlarida TikTok kabi platformalarning "algoritmallashtirilgan jamiyat" fenomenini shakllantirishini, ya'ni foydalanuvchi o'z shaxsiyatini endilikda ichki qadriyatlar emas, balki algoritm taklif qilayotgan trendlar asosida qurishga moyil bo'lib borishini asoslaydilar [7; 4]. Bu holat, o'z navbatida, "madaniy immunitet" muammosini yangicha — texnologik-falsafiy — nuqtai nazardan ko'rib chiqishni taqozo etadi, chunki endilikda gap shaxsning ongli tanlovi haqida emas, balki uning ongi qanday texnik vositalar orqali "boshqarilayotgani" haqida bormoqda. Shuning uchun ham mazkur tadqiqotning maqsadi — ijtimoiy tarmoqlardagi vizual kontentning yoshlar madaniy immunitetiga ta'sir mexanizmlarini falsafiy-aksiologik jihatdan tahlil qilish, ushbu immunitetni mustahkamlashning nazariy-metodologik asoslarini ishlab chiqishdan iboratdir. Tadqiqot vazifalari qatoriga madaniy immunitet tushunchasining kategorial tahlili, uning yo'qolish mexanizmlarini aniqlash va uni mustahkamlash yo'llarini asoslash kiradi. Bundan tashqari, tadqiqot doirasida vizual kontentning boshqa axborot turlaridan (matn, ovoz) farqli o'laroq, nima uchun aynan ongning chuqurroq, tanqidiy nazoratdan tashqari qatlamlariga ta'sir qilishi mumkinligi ham nazariy jihatdan izohlanadi. Bu masala falsafiy idrok nazariyasi nuqtai nazaridan alohida ahamiyat kasb etadi, chunki vizual obraz, matndan farqli ravishda, avval hissiy-intuitiv darajada qabul qilinadi va faqat shundan keyingina ratsional tahlilga tortiladi, bu esa uning ta'sir tezligi va chuqurligini oshiradi. Shuningdek, tadqiqotning muhim jihati shundaki, u madaniy immunitet muammosini faqat salbiy, himoyaviy nuqtai nazardan emas, balki ijobiy, rivojlantiruvchi nuqtai nazardan ham ko'rib chiqishga harakat qiladi — ya'ni savol nafaqat "qanday himoyalani kerak", balki "qanday qilib raqamli makonning o'zida milliy qadriyatlarni ijodiy tarzda rivojlantirish mumkin" tarzida ham qo'yiladi. Ushbu ikki tomonlama yondashuv tadqiqotning yakuniy amaliy-siyosiy tavsiyalarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotning metodologik asosini bir necha o'zaro to'ldiruvchi falsafiy yondashuvlar tashkil etadi. Birinchidan, dialektik metod qo'llanilib, madaniy immunitet hodisasi statik holat emas, balki milliy qadriyatlar tizimi bilan global vizual madaniyat o'rtasidagi doimiy kurash va o'zaro moslashuv jarayoni sifatida tahlil qilindi. Ikkinchidan, aksiologik yondashuv tadqiqotning markaziy metodologik vositasi bo'lib xizmat qildi, chunki madaniy immunitet mohiyatan qadriyatlar ierarxiyasining barqarorligi masalasidir — u orqali shaxs qaysi qadriyatlarni "o'ziniki", qaysilarini "begona" deb qabul qilishini belgilaydi. Uchinchidan, germeneytik metod ijtimoiy tarmoqlardagi vizual kontentning ramziy-ma'naviy qatlamlarini, ularda yashiringan qadriyatli mazmunlarni talqin qilish uchun qo'llanildi, zero har qanday vizual obraz — hatto ko'ngilochar xarakterdagi bo'lsa ham — muayyan dunyoqarashlik va turmush tarzi modelini o'zida mujassamlashtiradi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, madaniy immunitetning yo'qolish jarayoni bosqichma-bosqich, deyarli sezilmas tarzda kechadi, shu sababli u ko'pincha o'z vaqtida ijtimoiy-falsafiy diqqatni jalb qilmaydi. Birinchi bosqichda shaxsda milliy-an'anaviy estetik me'yorlarga nisbatan "tanishlik effekti" pasayadi — ya'ni yoshlar kundalik ravishda global trendlar asosidagi vizual kontentni iste'mol qilar ekan, milliy amaliy san'at, kiyinish uslubi yoki xulq-atvor namunalari ularga tobora "notanish" yoki "eskirgan" bo'lib tuyula boshlaydi. S. Hu, L. Xu va G. Vang tomonidan olib borilgan tadqiqot shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlarga bog'liqlik darajasi yuqori bo'lgan shaxslarda madaniy aql va madaniy identiklik o'rtasidagi bog'liqlik sezilarli darajada zaiflashadi, ya'ni intensiv foydalanish o'zining madaniy ildizlarini anglash qobiliyatini pasaytiradi [8; 715]. Bu natija alohida ahamiyatga ega, chunki u madaniy immunitetning yo'qolishini shunchaki "tashqi ta'sir" sifatida emas, balki foydalanish intensivligi bilan bog'liq o'lchanadigan, empirik tarzda kuzatiladigan jarayon sifatida taqdim etadi. Bundan tashqari, bu tadqiqot shuni ko'rsatadiki, muammo faqat kontentning mazmunida emas, balki uni iste'mol qilish rejimida — ya'ni doimiy, uzluksiz va tanqidiy refleksiyasiz iste'molda — ham yashiringan. Ikkinchi bosqichda esa qadriyatlar ierarxiyasining o'zi qayta tuziladi: estetik jozibadorlik, tezkor mashhurlik va tashqi tan olinish kabi qadriyatlar chuqur ma'naviy-axloqiy qadriyatlar oldiga chiqib boshlaydi. Bu jarayon, ayniqsa, "algoritmallashtirilgan o'zlik" fenomeni bilan chambarchas bog'liq bo'lib, unda shaxsning o'zini namoyon qilish strategiyasi endilikda ichki e'tiqod emas, balki platforma algoritmi taklif qilayotgan andozalar asosida quriladi. Shuni alohida ta'kidlash lozimki, bu ikki bosqich — tanishlik effektining pasayishi va qadriyatlar ierarxiyasining qayta qurilishi — bir-biridan ajralgan holda emas, balki uzviy, ketma-ket jarayon sifatida kechadi: birinchi bosqichdagi estetik begonalashuv ikkinchi bosqichdagi chuqurroq aksiologik siljish uchun psixologik zamin yaratadi. Bunday bosqichma-bosqich, sekin kechuvchi transformatsiya uni o'z vaqtida payqash va oldini olishni yanada murakkablashtiradi, chunki na oila, na ta'lim muassasasi, na shaxsning o'zi bu jarayonni keskin, sezilarli o'zgarish sifatida qabul qilmaydi. Aynan shu sababdan ham madaniy immunitet muammosini faqat "inqiroz" holatlarida emas, balki uning dastlabki, hali yashirin bosqichlarida aniqlash va unga falsafiy-pedagogik jihatdan munosabat bildirish zarurati yuzaga keladi.

Vizual kontentning o'ziga xos ta'sir mexanizmini chuqurroq tushunish uchun uning ramziy-semiotik tabiatini alohida ko'rib chiqish zarur. D. Boyd o'zining tarmoqlashgan o'smirlar hayotiga bag'ishlangan tadqiqotida ijtimoiy tarmoqlar makonining "doimiy tomoshabinlik" xususiyatga ega ekanligini, bunda yoshlar turli ijtimoiy kontekstlar uchun mo'ljallangan xulq-atvor va o'ziga xoslik shakllarini bitta, yagona ommaviy auditoriya oldida namoyish etishga majbur bo'lishini asoslaydi, bu esa shaxsiy va madaniy identiklikning ichki yaxlitligiga putur

yetkazadi [18; 26]. Bu kuzatuv shuni ko'rsatadiki, muammo nafaqat kontentning "chet ellik" yoki "mahalliy" ekanligida, balki ijtimoiy tarmoq makonining o'zi shaxsni bir xillashtirishga, ya'ni turli kontekstlarga xos madaniy-xulqiy farqlanishlarni yo'qotishga undashida ham yashiringan. Bundan tashqari, bu holat yoshlarni doimiy o'z-o'zini nazorat qilish va tashqi baholashga qaramlik holatiga olib kelishi mumkin, bu esa ularning ichki, mustaqil qadriyatlar tizimini shakllantirish jarayonini murakkablashtiradi. J. Van Dijk esa ijtimoiy tarmoqlarni tahlil qilar ekan, ularning "bog'lanish madaniyati" nomli yangi ijtimoiy-texnologik tizim yaratayotganini, bunda foydalanuvchi faoliyatining o'zi ham iqtisodiy, ham madaniy resursga aylanayotganini ko'rsatadi, bu esa madaniy qadriyatlarning bozor mantig'iga bo'ysunishi xavfini keltirib chiqaradi [20; 48]. Ushbu tahlil shuni anglatadiki, madaniy immunitet muammosi nafaqat mafkuraviy, balki iqtisodiy-institutsional o'lchovga ham ega, chunki platformalarning o'zi foydalanuvchi e'tiborini ushlab turishdan moddiy manfaatdor. Bu uch nazariyotchining — Boyd, Van Dijk va yuqorida ko'rib chiqilgan Bhandari-Bimoning — qarashlarini birlashtirib tahlil qilganda, shunday yaxlit manzara paydo bo'ladi: ijtimoiy tarmoq platformalari nafaqat neytral vosita, balki o'ziga xos "arxitektura" bo'lib, bu arxitektura shaxsning o'zini namoyon qilish, ijtimoiy aloqa o'rnatish va hatto qadriyatlarini shakllantirish erkinligini muayyan yo'nalishlarga — ko'pincha iqtisodiy foyda keltiruvchi yo'nalishlarga — yo'naltiradi. Bu, o'z navbatida, madaniy immunitet muammosini hal qilishda faqat individual foydalanuvchi darajasida emas, balki platformalarni tartibga solish, raqamli axloq kodekslarini ishlab chiqish kabi institutsional darajada ham choralar ko'rish zarurligini ko'rsatadi. Shu ma'noda, madaniy immunitetni mustahkamlash — bu nafaqat pedagogik, balki huquqiy-institutsional vazifa hamdir.

Markaziy Osiyo va O'zbekiston kontekstida ushbu muammoning o'ziga xos jihatlari mavjud. Qozog'iston Respublikasi davlat yoshlar siyosati kontseptsiyasida ta'kidlanishicha, mamlakat aholisining internet foydalanuvchilari orasida 18–34 yosh oralig'idagi yoshlar ijtimoiy tarmoq iste'molchilarining katta qismini tashkil etadi, bu esa davlat darajasida maqsadli mafkuraviy-tarbiyaviy ishni kuchaytirish zarurligini keltirib chiqaradi [2]. Ushbu rasmiy tan olinish shuni ko'rsatadiki, madaniy immunitet muammosi endilikda faqat akademik-nazariy emas, balki amaliy-siyosiy zaruratga aylanmoqda. Shu bilan birga, E.V. Xaritoshkina rossiyalik yoshlar misolida olib borgan tadqiqotida ijtimoiy tarmoqlarga chuqur singib ketish zamonaviy yoshlarda "tarmoq identikligi" deb atalmish yangi identiklik shaklini yuzaga keltirishini, bu identiklik ko'pincha mahalliy-milliy identiklikdan ustun kelishini asoslaydi [9; 115]. Bu kuzatuv postsovet makonidagi ko'plab mamlakatlar, jumladan O'zbekiston uchun ham dolzarb bo'lib, milliy ta'lim va tarbiya tizimining raqamli makondagi yoshlar bilan ishlash strategiyasini qayta ko'rib chiqishni taqozo etadi. Bundan tashqari, M.F.N. Xumayroh o'z tadqiqotida raqamli hikoyachilik metodining

aksincha, talabalarda madaniy identiklikni mustahkamlash vositasi sifatida samarali qo'llanilishi mumkinligini ko'rsatadi, bu esa raqamli vositalarning o'zi emas, balki ularni qanday maqsadda va qanday pedagogik strategiya bilan qo'llash muhim ekanligini tasdiqlaydi [9; 240]. Demak, muammoning yechimi texnologiyadan voz kechishda emas, balki uni ongli, qadriyatga yo'naltirilgan tarzda qo'llashda yotadi. O'zbekiston sharoitida ham xuddi shunday yondashuv dolzarb bo'lib, mamlakatning boy milliy-badiiy merosi — miniatyura san'ati, xalq hunarmandchiligi, milliy musiqa — raqamli hikoyachilik va zamonaviy vizual formatlar orqali yoshlar uchun jozibali tarzda taqdim etilishi mumkin. Bunday strategiya, birinchidan, yoshlarni raqamli makondan ajratmasdan, balki shu makonning o'zida milliy qadriyatlar bilan tanishtirish imkonini beradi; ikkinchidan, milliy media-industriya va ijodiy sohalarni rivojlantirish uchun qo'shimcha turtki yaratadi; uchinchidan, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni raqamli madaniy siyosat doirasida mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu tariqa, Markaziy Osiyo va O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, madaniy immunitet muammosiga nisbatan faqat cheklovchi emas, balki ijodiy-rivojlantiruvchi yondashuv strategik jihatdan ancha samaraliroqdir.

Tadqiqot davomida shuningdek aniqlandiki, madaniy immunitetning yo'qolishi universal, bir xilda kechadigan jarayon emas — u shaxsning bikultural (ikki madaniyatli) moslashuv strategiyasiga bog'liq holda turlicha namoyon bo'ladi. Ch. Lay va V. Tsay tadqiqotlarida ozchilik millat vakili bo'lgan o'smirlar orasida raqamli media turlarining farqli ta'siri o'rganilib, mezbon madaniyat kontentiga yo'naltirilgan iste'mol integratsiyani rag'batlantirsa, o'z guruhi ichidagi kommunikatsiya esa etnik identiklikni saqlashga xizmat qilishi ko'rsatilgan [10; 4]. Ushbu natija muhim metodologik xulosaga olib keladi: madaniy immunitetni mustahkamlash strategiyasi shaxsni tashqi kontentdan butunlay izolyatsiya qilishga emas, balki uning ichki, o'z guruhiga xos kommunikatsiya va vizual kontent ishlab chiqarish salohiyatini kuchaytirishga qaratilishi lozim. Bu, o'z navbatida, milliy tilda va milliy estetik kodlar asosida sifatli, jozibali raqamli kontent ishlab chiqarishning strategik ahamiyatini asoslaydi. L. Gonsales va P. Torres esa onlayn hamjamiyatlarning aksincha, madaniy merosni saqlashdagi ijobiy rolini tadqiq qilib, ular orqali diaspora va mahalliy yoshlar o'rtasida madaniy ramzlarning faol almashinuvi sodir bo'lishini ko'rsatadilar [15; 250]. Bu esa ijtimoiy tarmoqlarning o'zi emas, balki ulardan foydalanish maqsadi va tashkiliy strategiyasi madaniy immunitet taqdirini belgilashini yana bir bor tasdiqlaydi. Ushbu ikki tadqiqot — Lay va Tsayning bikultural integratsiya modeli hamda Gonsales va Torresning onlayn hamjamiyat tajribasi — birgalikda muhim nazariy xulosaga olib keladi: madaniy immunitet passiv qarshilik ko'rsatish emas, balki faol, ijodiy va tanlovga asoslangan madaniy strategiyadir. Bu strategiya shaxsning global va milliy madaniy resurslar o'rtasida ongli tanlov qilish, ularni o'zaro uyg'unlashtirish va shu asosda yangi, sintezlashgan, ammo ildizlarini

yo‘qotmagan identiklik shaklini qurish qobiliyatida namoyon bo‘ladi. Bu nazariy xulosa, ayniqsa, ko‘p millatli va ko‘p madaniyatli Markaziy Osiyo mintaqasi uchun alohida amaliy ahamiyat kasb etadi, chunki bu yerda turli etnik va diniy guruhlariga mansub yoshlar bir vaqtning o‘zida ham o‘z mahalliy-etnik, ham umummilliy, ham global identiklik qatlamlarini muvozanatlashtirishga muhtoj bo‘ladi.

Muhokama. Olingan natijalarni umumlashtirar ekanmiz, madaniy immunitetning yo‘qolish xavfi ikki asosiy omil — kontentning mazmuni va uni iste‘mol qilish rejimi — o‘rtasidagi murakkab o‘zaro ta’sir natijasida yuzaga kelishini ta’kidlash lozim. Bu xulosa S. Terklning “birga, lekin yolg‘iz” nazariyasi bilan uyg‘unlashadi, unga ko‘ra raqamli texnologiyalar insonlarni bir-biriga tashqi ko‘rinishda yaqinlashtirsa-da, aslida ularning chuqur, mazmunli ijtimoiy-madaniy aloqalarini yuzakilashtiradi va zaiflashtiradi [19; 158]. Terkl fikricha, doimiy ulanganlik holati paradoksal tarzda chuqur yolg‘izlik va o‘zlikni yo‘qotish hissi bilan hamroh bo‘ladi, chunki shaxs o‘zining ichki, mulohaza yuritishga asoslangan identiklik shakllantirish jarayonini tashqi, tezkor tasdiqlanishga almashtiradi. Bu nazariy pozitsiya yoshlar bilan ishlashda faqat “zararli kontentni cheklash” emas, balki chuqur, sekin va mulohazali ijtimoiy-madaniy tajribalarni (oilaviy an’analar, jonli muloqot, an’anaviy san’at bilan bevosita tanishuv) qayta tiklash zarurligini ko‘rsatadi. Bunday tajribalar, aksiologik nuqtai nazardan, tezkor vizual qoniqishga qarama-qarshi o‘laroq, chuqur va barqaror qadriyatlar shakllanishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bu yondashuvni mutlaqlashtirish, ya’ni raqamli makondan butunlay voz kechishni targ‘ib qilish ham noto‘g‘ri bo‘lar edi, chunki zamonaviy yoshlar hayotining katta qismi aynan shu makonda kechmoqda, demak, madaniy immunitetni mustahkamlash strategiyasi raqamli makonning o‘zida amalga oshirilishi lozim. Terkl nazariyasining yana bir muhim jihati shundaki, u “texnologiyaga qarshi kurash” emas, balki insonning texnologiya bilan o‘zaro munosabatini ongli, mulohazali tarzda qurish zarurligini asoslaydi — bu esa mazkur tadqiqotning umumiy falsafiy pozitsiyasi bilan to‘liq mos keladi. Shu nuqtai nazardan, ta’lim tizimida “raqamli tanaffus” amaliyotlarini emas, balki “raqamli mulohaza” ko‘nikmalarini singdirish ustuvor vazifa sifatida qaralishi lozim, zero mutlaq voz kechish emas, balki ongli, tanqidiy munosabat uzoq muddatli samara beradi.

Shu nuqtai nazardan, D. Rosich va hammualliflari tomonidan ilgari surilgan “raqamli farovonlik” tushunchasi alohida metodologik ahamiyat kasb etadi, unga ko‘ra o‘smirlik davridagi raqamli tajriba avtomatik tarzda salbiy bo‘lishi shart emas — muhim omil shaxsning o‘zini raqamli makonda qanday boshqarish ko‘nikmalariga ega ekanligidadir [13]. Bu nazariya shuni ko‘rsatadiki, madaniy immunitetni mustahkamlash pirovard natijada media-savodxonlik va o‘z-o‘zini raqamli boshqarish ko‘nikmalarini rivojlantirish orqali amalga oshirilishi kerak, bu esa

ta'lim tizimining zamonaviy vazifalaridan biriga aylanmoqda. Bundan tashqari, D. Chjao, M. Inaba va A. Monroy-Ernandes o'smirlarning maxfiylik haqidagi tasavvurlarini o'rganib, ularning ko'pincha o'z shaxsiy-madaniy chegaralarini ongli tarzda emas, balki platforma interfeysi taklif qilgan andozalar asosida belgilashini ko'rsatadilar, bu esa yana bir bor tanqidiy raqamli savodxonlikning zarurligini asoslaydi [12]. Shu bilan bir qatorda, muhokama jarayonida shuni ham ta'kidlash lozimki, madaniy immunitetni faqat individual, psixologik muammo sifatida emas, balki ijtimoiy-institutsional muammo sifatida ham ko'rib chiqish zarur, chunki uning yechimi nafaqat oilaviy tarbiyaga, balki davlat ta'lim siyosati, milliy media-industriya rivojiga va raqamli platformalarni tartibga solish mexanizmlariga ham bog'liqdir. Bu murakkab, ko'p qatlamli tabiat madaniy immunitet muammosini yagona chora orqali emas, balki kompleks, ko'p bosqichli strategiya orqali hal qilishni taqozo etadi. Shuningdek, "raqamli farovonlik" bo'yicha keltirilgan tadqiqot muhim metodologik xulosani asoslaydi: yoshlarning raqamli xatti-harakati ko'pincha ular tomonidan to'liq anglanmagan, balki texnik interfeys tomonidan "oldindan belgilangan" tanlovlar natijasidir. Bu, o'z navbatida, media-savodxonlik dasturlarining nafaqat kontentga, balki platformalarning texnik-arxitekturaviy xususiyatlarini tushunishga ham yo'naltirilishi zarurligini ko'rsatadi, zero faqat mazmunni bilish yetarli emas — foydalanuvchi o'zini texnik tizim qanday "boshqarayotgani"ni ham anglashi lozim.

Muhokama yakunida shuni alohida ta'kidlash joizki, madaniy immunitet tushunchasini "yopiqlik" yoki "izolyatsiya" bilan aynanlashtirish nazariy jihatdan noto'g'ri bo'lar edi. Aksincha, sog'lom madaniy immunitet — bu tashqi ta'sirlarni butunlay rad etish emas, balki ularni milliy qadriyatlar prizmasi orqali tanqidiy saralash, o'zlashtirish va ijodiy qayta ishlash qobiliyatidir. Bu qarash M. Kastelsning "loyiha identikligi" tushunchasi bilan ham uyg'unlashadi, unga ko'ra eng barqaror va istiqbolli identiklik shakli — bu mavjud ijtimoiy institutlarni passiv qabul qilish yoki ularga passiv qarshilik ko'rsatish emas, balki yangi, faol va ijodiy ijtimoiy loyihani qurish orqali shakllanadigan identiklikdir. Demak, yoshlarni ijtimoiy tarmoqlardagi vizual kontentning salbiy ta'siridan himoya qilishning eng samarali yo'li — ularni passiv iste'molchidan faol, tanqidiy fikrlovchi va milliy-madaniy jihatdan ijodkor kontent yaratuvchiga aylantirishdir. Bunday yondashuv nafaqat himoya, balki rivojlanish strategiyasini ham o'zida mujassam etadi, bu esa zamonaviy ijtimoiy falsafaning madaniy immunitet muammosiga nisbatan eng istiqbolli va amaliy jihatdan samarali pozitsiyasi hisoblanadi. Bu xulosani amaliyotga tatbiq etishning bir yo'li — ta'lim muassasalarida yoshlarni nafaqat kontent iste'molchisi, balki milliy mavzudagi vizual kontent yaratuvchisi sifatida tayyorlaydigan maxsus dastur va tanlov kurslarini joriy etishdir. Bunday dasturlar orqali yoshlar o'zlarining milliy-badiiy merosini zamonaviy raqamli til vositasida qayta ifodalash ko'nikmalariga ega bo'ladilar, bu esa ularda nafaqat passiv, balki faol

madaniy immunitetni shakllantiradi. Yakun sifatida ta'kidlash joizki, madaniy immunitet muammosi zamonaviy ijtimoiy falsafaning eng dolzarb yo'nalishlaridan biri bo'lib, uning yechimi faqat cheklov va nazorat orqali emas, balki yoshlarning ijodiy salohiyatini raqamli makonda ochib berish orqali topilishi mumkin.

Xulosa. O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlardagi vizual kontent zamonaviy yoshlar ongida madaniy immunitetning zaiflashuviga olib keluvchi murakkab, ko'p qatlamli mexanizmga ega bo'lib, bu mexanizm nafaqat kontentning mazmuni, balki uning algoritmik taqdim etilish tartibi, iste'mol rejimi va ijtimoiy tarmoq makonining o'ziga xos "kontekst qulashi" xususiyati bilan ham bog'liqdir. Tadqiqotda O'zbekiston, Markaziy Osiyo, Rossiya Federatsiyasi hamda Yevropa va Amerika olimlarining so'nggi besh yillik ishlarini tahlil qilish asosida madaniy immunitet tushunchasi statik himoya emas, balki dinamik, ijodiy moslashuv qobiliyati sifatida qayta talqin qilindi. Xulosa qilib aytganda, yoshlarning madaniy o'ziga xosligini saqlash strategiyasi ikki yo'nalishda — bir tomondan, media-savodxonlik va tanqidiy raqamli fikrlashni rivojlantirish, ikkinchi tomondan esa, milliy tilda va milliy estetik kodlar asosida raqamli makonda raqobatbardosh, jozibali kontent ishlab chiqarish orqali — amalga oshirilishi lozim. Ushbu xulosalar O'zbekistonning yoshlar siyosati, ta'lim tizimi va milliy media-industriyasini rivojlantirish strategiyalarini takomillashtirishda, shuningdek, madaniy immunitet muammosi bo'yicha keyingi falsafiy-sotsiologik tadqiqotlar uchun nazariy-metodologik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin. Tadqiqotning amaliy ahamiyati shundan iboratki, uning natijalari asosida ta'lim muassasalarida media-savodxonlik kurslarini ishlab chiqishda, yoshlar bilan ishlash bo'yicha davlat dasturlarini takomillashtirishda va milliy raqamli kontent ishlab chiqarish strategiyasini shakllantirishda amaliy mezonlar sifatida foydalanish mumkin. Kelgusi tadqiqotlarda madaniy immunitetning turli yosh guruhlari, jinsiy va hududiy kesimlardagi namoyon bo'lish xususiyatlarini empirik-sotsiologik so'rovnomalar asosida chuqurroq o'rganish, shuningdek O'zbekiston yoshlari orasida milliy va global vizual kontent iste'moli nisbatini aniq statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilish istiqbolli yo'nalish bo'lib qolmoqda. Yakun sifatida ta'kidlash joizki, raqamli davrda madaniy immunitet — bu tashqi ta'sirlardan qochish emas, balki millatning o'z qadriyatlar tizimini ongli, ijodiy va moslashuvchan tarzda saqlab qolish va rivojlantirish qobiliyatidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining 2016 yil 14 sentyabrdagi O'RQ-406-son "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonuni // Xalq so'zi. – 2016. – 15 sentyabr.

2. Qazaqstan Respublikasy Ökimeti. Qazaqstan Respublikasy memleketтік jastar sayasatynyng 2023–2029 zhyldarga arналған tuzhyrymdamasyn bekitu turaly qaulysy // Adilet.zan.kz axborot-huquqiy tizimi. – 2023.
3. Шайгерова Л.А., Шилко Р.С., Ваханцева О.В. Культурное опосредование идентичности цифрового поколения: перспективы анализа интернет-активности и социальных медиа // Вестник Московского университета. Серия 14. Психология. – 2022. – № 2. – С. 3-25.
4. Харитошкина Е.В. Идентичность современной молодежи в контексте включенности в социальные сети // Экспертные институты в XXI веке: цивилизационные и цифровые концепции меняющегося мира: сб. науч. тр. – Иркутск, 2023. – С. 110-118.
5. Nazarov Q. Qadriyatlar falsafasi. – Toshkent: Ma’naviyat, 2019. – B. 40-52.
6. Nazarov Q. va boshqalar. Falsafa asoslari: darslik. – Toshkent: O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2024. – 384 b.
7. Bhandari A., Bimo S. Why’s Everyone on TikTok Now? The Algorithmized Self and the Future of Self-Making on Social Media // Social Media + Society. – 2022. – Vol. 8, № 1. – P. 1-11.
8. Hu S., Hu L., Wang G. Moderating Role of Addiction to Social Media Usage in Managing Cultural Intelligence and Cultural Identity Change // Information Technology & People. – 2021. – Vol. 34, № 2. – P. 704-730.
9. Humairoh M.F.N. Building Undergraduate Students’ Cultural Identity Through Digital Storytelling // Communication Teacher. – 2023. – Vol. 37, № 3. – P. 235-245.
10. Lai C., Cai W. Digital Media Use and Bicultural Identity Integration Among Minority Adolescents // International Journal of Intercultural Relations. – 2023. – Vol. 97. – P. 1-13.
11. Soh K. Identity Development in the Digital Context // Social and Personality Psychology Compass. – 2024. – Vol. 18, № 2. – P. 1-15.
12. Zhao D., Inaba M., Monroy-Hernández A. Teenage Perceptions of Privacy on Instagram // arxiv preprint. – 2022. – arxiv:2208.02796.
13. Rosič J., Penger S., Trstenjak P., Hrovat N. Trajectories of Digital Flourishing in Adolescence // Society for Research in Child Development: Conference Proceedings. – 2024.
14. Garcia M., Perez L. The Impact of Social Media on the Cultural Identity of Urban Youth in Mexico // International Journal of Communication. – 2022. – Vol. 16, № 2. – P. 178-195.
15. Gonzalez L., Torres P. Cultural Identity and Social Media: The Role of Online Communities in Cultural Preservation // Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development. – 2021. – Vol. 11, № 3. – P. 245-258.

16. Castells M. The Power of Identity. – 2nd ed. – Malden, MA: Wiley-Blackwell, 2010. – P. 6-12.
17. Bauman Z. Liquid Modernity. – Cambridge: Polity Press, 2000. – P. 80-92.
18. boyd d. It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens. – New Haven: Yale University Press, 2014. – P. 20-34.
19. Turkle S. Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other. – New York: Basic Books, 2011. – P. 150-170.
20. Van Dijck J. The Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media. – Oxford: Oxford University Press, 2013. – P. 46-58.